

Хомедюк В. О., аспірант,
Боровик О. М., аспірант,
Національний університет водного
господарства та природокористування, м. Рівне

ЩОДО СУТНОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Якість, достовірність та своєчасність інформації, якою володіє персонал підприємства, значною мірою впливає на прийняття правильних управлінських рішень, надає змогу проводити диференціальний аналіз альтернативних ситуацій, сприяє можливості уникнення значних втрат, завдяки оперативному регулюванню діяльністю підприємства.

Це ставить специфічні завдання перед системою бухгалтерського обліку підприємства, яка і покликана забезпечувати керівництво відповідною інформацією про стан активів, зобов'язань, капіталу, результатів діяльності підприємства. Але інформація, що формується в системі фінансового обліку не може забезпечити всіх наведених потреб, оскільки має ретроспективний характер, що вимагає впровадження на підприємствах більш гнучкої, оперативної облікової системи — управлінського обліку.

Поняття управлінського обліку подається багатьма авторами. В основу визначення цього терміну, що даються західними вченими [1, 2] покладено поняття управлінського обліку, прийняте Американською асоціацією бухгалтерів: управлінський облік — це процес ідентифікації інформації, обчислення і оцінки показників і надання даних користувачам інформації для вироблення, обґрунтування і прийняття рішень. Окремі з іноземних авторів [3], не дивлячись на те, що їх роботи присвячені управлінському обліку, взагалі не дають визначення цього терміну.

Визначення управлінського обліку, що подаються у вітчизняних виданнях, або наближаються до наведеного вище, або стосуються лише окремих сторін управлінської інформації та її обробки. В Україні поняття управлінського обліку впливає з норм Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», де зазначено, що це «...система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством» [4], що дало додатковий поштовх для вітчизняних науковців, зокрема Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, Л. В. Нападовської, для більш глибокого дослідження змісту, завдань, функцій, необхідності ве-

дення управлінського обліку на підприємстві, але одностайності стосовно даного питання немає. Зокрема проф. Ф. Ф. Бутинець, взагалі поставив під сумнів існування в Україні управлінського обліку [5]. Порівнявши визначення цього виду обліку, яке подається у кількох опублікованих роботах, автор акцентує увагу на тому, що в це поняття входить не тільки формування та контроль витрат на протязі звітного періоду, а і обґрунтовується необхідність прийняття управлінських рішень на перспективу.

Іноземні автори, А. Апчерч [3], К. Друрі [2], Ч. Т. Хонгрен, Дж. Фостер [1], описуючи методика вивчення витрат, в основному пропонують розраховувати точку беззбитковості, різні методи оцінки витрат, методика розподілу накладних витрат, калькулювання тощо, а також планування, контроль та оцінка результатів діяльності, прогнозування на близьку та далеку перспективу, що значно ширше, ніж передбачено вітчизняним законодавством, вимагає відповідних знань облікових працівників підприємства, збільшення посадових обов'язків, розробки управлінської первинної документації, реєстрів, способів збору, обробки інформації та пригальмовує його впровадження у практичну діяльність українських підприємств.

Запровадження управлінського обліку на вітчизняних підприємства вимагає висвітлення таких основних аспектів:

- уточнення функцій управлінського обліку;
- формування інформації про понесені підприємством витрати, вихід продукції та результати діяльності;
- здійснення організаційно-технологічних заходів.

Для стабільного функціонування підприємства, його фінансової стійкості та зростання прибутку доцільно здійснити певні заходи:

- а) формування необхідної інформації, що характеризує результати роботи підприємства вцілому та його підрозділів;
- б) аналіз результатів діяльності та розробка практичних і стратегічних рішень на альтернативній основі;
- в) систематичний контроль за дотриманням керівниками підрозділів (центрів витрат та центрів прибутку) завдань, передбачених керівництвом фірми щодо витрат та випуску продукції, її реалізації, якщо це доручено підрозділу;
- г) підведення підсумків за результатами контролю щодо наслідків діяльності підрозділів та розробка завдань на перспективу.

Виконання вищенаведених заходів вимагає формування інформації щодо завдань підприємства і його підрозділів та фактичних даних про їх виконання, а також вивчення причин, що при-

звели до виникнення відхилень. При цьому вимагає перебудови аналітична робота на підприємстві, на що наголошують А. Ф. Павленко та М. Г. Чумаченко, які зазначають, що в сучасних умовах економічний аналіз має перебудовуватися з порівняльного на внутрішньогосподарський аналіз, який направлений на вивчення наслідків діяльності підприємств та їх підрозділів у динаміці або порівняно із завданнями на певний період [8].

На підставі узагальнення світової практики ведення обліку витрат і обчислення собівартості продукції В.І. Ткач та М.В. Ткач [9] виділили 4 системи організації управлінського обліку:

1) управлінський облік повністю виділений з фінансового за допомогою ведення спеціальних рахунків-екранів;

2) управлінський облік стає автономним по відношенню до системи фінансового обліку;

3) управлінський облік не ведеться, але облік витрат за носіями для обчислення собівартості продукції, робіт і послуг здійснюється статистично;

4) управлінський облік відсутній, а облік виробничих витрат інтегровано у фінансовий облік.

Перших три підходи притаманні зарубіжним країнам, а останній найбільш можливий у застосуванні вітчизняними підприємствами, враховуючи норми чинного законодавства України.

Таким чином, вивчення літературних джерел та діючих інструктивних матеріалів з управлінського обліку свідчить, що під ним слід розуміти сукупність дій, за допомогою яких забезпечується формування інформації, необхідної для підготовки управлінських рішень.

Література

1. Хонгрэн Ч. Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. — М.: Финансы и статистика. — 1995. — 416 с.

2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет. — М.: Аудит, 1999. — 557 с.

3. Апчерч А. Управленческий учет: принципы и практика. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 950 с.

4. Закон України від 16.07.99 р. № 996-ХІV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

5. Бутинець Ф. Ф. Чи є в Україні управлінський облік. — Вісник ЖДТУ. — 2005. — № 1 (5).

6. Голов С. Ф. Управленческий бухгалтерский учет. — К.: Скарби, 1998. — 338 с.

7. *Нападівська Л. В.* Управлінський облік. Монографія. — Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. — 450 с.

8. *Павленко А. Ф., Чумаченко М. Г.* Трансформация курса «Экономический анализ деятельности предприятий». — К., 2001. — 88 с.

9. *Ткач В. И., Ткач М. В.* Управленческий учет: международный опыт. — М.: Финансы и статистика, 1994. — 144 с.

Цесткова Н. М., канд. екон. наук, професор,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

Економічна теорія є методологічною основою бухгалтерського обліку та інших економічних дисциплін. Вона досліджує систему економічних явищ і процесів, економічні закони і закономірності, наукові погляди на економічні системи, а також взаємозв'язок між економічними дисциплінами, які виробляють систему правил для практичної діяльності.

В сучасних умовах відбулися зміни в економічній теорії, які надали вплив на розвиток бухгалтерського обліку. Економічна теорія включає політичну економію, мікроекономічну теорію, макроекономічну теорію, інституціональну та еволюційну економічну теорію. Якщо політична економія досліджує закономірності глобалізації світової економіки, а також економічного розвитку, то мікроекономічна теорія вивчає теорію фірми, теорію організації ринків, теорію «людського» капіталу, теорію конкуренції та інші теорії і впливає на розвиток облікової системи. Макроекономічна теорія розглядає теорію національного рахівництва, теорію економічного росту, теорію грошей, теорію інфляції та інші, що впливає на розвиток статистичного обліку. Інституціональна та еволюційна економічна теорія досліджують теорію сучасної корпорації, теорію прав власності, теорію перехідної економіки та трансформації соціально-економічних систем, проблеми формування національної моделі економіки, що сприяє розвитку всіх економічних дисциплін.

Глобалізація світової економіки і фінансових ринків призвела до застосування міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в різних країнах світу. Міжнародна практика показує,